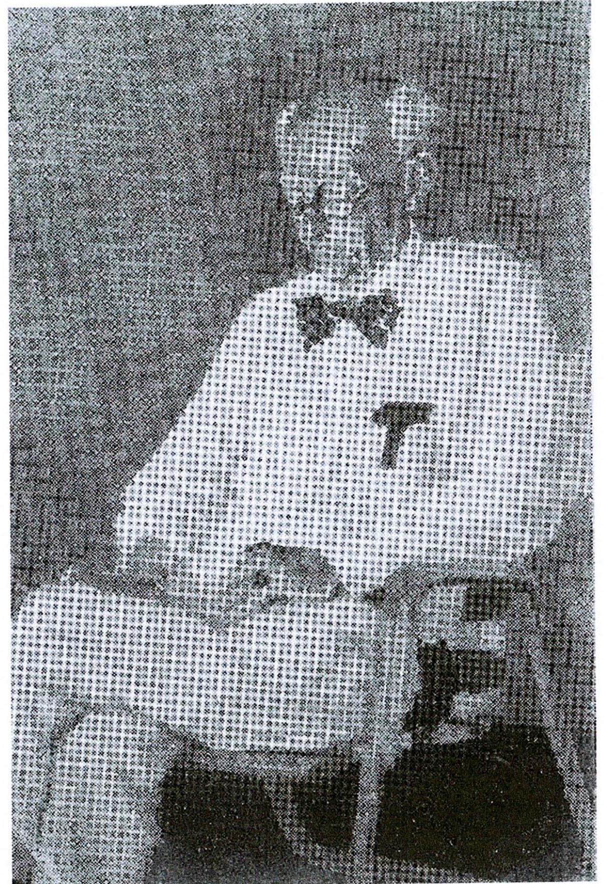
Dr. Johan Hartog:

'Boeiende periode'

1 Maart 1941 was het eindelijk zover. De Amigoe rolde als dagblad van de pers met de 28-jarige Johan Hartog als bezielend hoofdredacteur. Hartog, schraal ogend, vrij lang, kalend op de kruin en verder te herkennen aan zijn onafscheidelijke vlinderdasje, had in den beginne, in de prehistorie van de Amigoe als volwaardig dagblad, behoorlijk wat netelige problemen te overwinnen.

Tekst: Hans Vaders Foto's: Archief

Tijdens een interview op Aruba in 1974 dat in de Amigoe van zaterdag 14 december werd gepubliceerd, blikt de historicus die in het Oostenrijkse Salzburg waar hij sinds 1980 met zijn vrouw Elisabeth woonde, en in 1997 op 85-jarige leeftijd overleed, in het kort terug op deze bijzondere episode uit zijn leven in een vraaggesprek typerend voor die tijd. Het gesprek met Hartog wordt hieronder integraal weergegeven.

"Ik heb de zes à zeven jaren in de journalistiek een bijzonder boeiende periode in mijn leven gevonden, omdat ik van huis uit veel meer een studeerkamermens ben."

Dat zegt de eerste hoofdredacteur van de Amigoe, dr. Johan Hartog, over zijn pionierswerk in de Antilliaanse journalistiek. In verband met het negentigjarig bestaan van de Amigoe, hebben wij een bezoek gebracht aan de eerste hoofdredacteur van onze krant, dr. Johan Hartog, momenteel woonachtig op Aruba en bibliothecaris emeritus.

Het ontstaan en de opkomst van de Amigoe als dagblad heeft in hoofdzaak onder zijn leiding plaatsgevonden. Vanaf 1884 verscheen de Amigoe reeds als missieblad eenmaal per week, doch vlak voor de Tweede Wereldoorlog wilde men er een dagblad van maken en dr. Hartog werd bereid gevonden het hoofdredacteurschap te aanvaarden.

De overgang van weekblad naar dagblad bracht uiteraard wat moeilijkheden met zich mee, die door de heer Hartog overwonnen moesten worden. Allereerst was er het feit dat men nu dagelijks nieuws en vooral ook internationaal nieuws nodig had. Een contract met Associated Press, het internationale Amerikaanse persbureau, was gauw gesloten. Men zou al het nieuws telegrafisch naar Curaçao sturen. Problemen waren er echter bij de Landsradiodienst waar het personeel niet berekend was op zoveel nieuws per dag. Na besprekingen met het hoofd van dienst werd besloten om een telegrafist speciaal in dienst te nemen voor de Amigoe. Op den duur resulteerde dit in enkele telegrafisten die dagelijks uitsluitend nieuwsberichten van Associated Press of telegrammen zaten uit te tikken. Dagelijks werden er dan ook zo'n drie- à vierhonderd telegrammen bij de Amigoe of bij Hartog thuis, tot op zijn bed toe, bezorgd. Er moest natuurlijk speciaal iemand zijn die al dit Engelse nieuws selecteerde en vertaalde in het Nederlands voor de krant.

'Nieuws via de telegraaf en schaars lood smelten bij het Brion-theater'

Een ander voorbeeld van de primitieve wijze waarop men vroeger te werk moest gaan bij het uitgeven van een dagblad noemt dr. Hartog dat men naast het toenmalige Brion-theater een vuurtje stookte, waarop een pan werd gehouden waarin lood gesmolten werd. Dit gesmolten lood gebruikte men voor de vervaardiging van matrijzen (1).

Hoe er vroeger foto's in de krant werden gedrukt, is nog een verhaal op zich. In het begin als men een foto had, moest deze naar New York gestuurd worden, waar er een cliché van gemaakt kon worden. Dit duurde natuurlijk de nodige weken. Men had dan ook slechts foto's van bekende persoonlijkheden die regelmatig in het nieuws kwamen. Later begon de heer David Capriles (2) met een clichéfabriek op Curaçao, maar men kon de foto's pas na een week plaatsen aangezien de fabriek er een week over deed om de clichés te maken. Later toen de Amigoe financieel beter kwam te zitten, abonneerde men zich op de fotodienst van de Associated Press en ook het Britse consulaat op Curaçao leverde foto's.

Aardig is hierbij te vermelden dat de Amigoe de enige krant op Curaçao was die op D-day op de voorpagina een foto publiceerde van de plaats waar de invasie in Europa plaatsvond. Want wat was het geval? De Amigoe had via de Engelse consul foto's gekregen van een stuk of tien plaatsen, die in aanmerking konden komen voor de invasie in Europa. Hartog had ze alle tien laten clicheren. Toen het bericht kwam van de invasie, was het dus feitelijk slechts een kwestie van het juiste plaatje even opzoeken en publiceren.

Het plaatselijke nieuws werd ook op een geheel in die tijd passende wijze vergaard. Dr. Hartog vertelt: Van der Walle van de Beurs woonde op Scharloo en zelf woonde ik op Otrobanda, waar nu dr. Engels woont (3). Ik liep 's morgens naar kantoor zoveel mogelijk om langs de Breedestraat en maakte overal praatjes om het een en ander te vernemen. Van der Walle op zijn beurt liep 's ochtends via de Heerenstraat bij alle winkeliers langs en pikte zo zijn nieuws op. Het was natuurlijk niet altijd meteen nieuws wat je kreeg, maar je had dan in elk geval bepaalde indicaties die je alsnog kon gaan uitzoeken en er een betrouwbaar bericht van kon maken.

In het begin toen de Amigoe met vier pagina's verscheen zat men met een kleine staf van drie man op de redactie, te weten Jan Hart, Ferdinand de Rooy en hoofdredacteur dr. Hartog (4). Later is Jan Hart directeur geworden, aangezien de heer Hartog die deze functie ook kreeg aangeboden, zich op het principiële standpunt stelde dat in die tijd in de Nederlandse journalistiek algemeen aanvaard werd, dat een directeur niet tegelijkertijd hoofdredacteur kon zijn. Evenwel bleef Jan Hart als parttime redacteur werkzaam bijvoorbeeld voor het verslaan van de statenvergaderingen.

De Amigoe als dagblad was vanaf het begin in het huidige gebouw in de Consciëntiesteeg gevestigd. Voorheen bevond zich de drukkerij van het weekblad in het St. Thomascollege (5).

Bronnen:

Johan Hartog, Journalistiek leven op Curaçao, 1944.

Amigoe, interview met dr. Johan Hartog, 'Boeiende periode bij de Amigoe', 14 december 1974.igoe, 16 mei 1997, 'Schrijver Johan Hartog wordt 85'.

AMIGOE DI CURAÇAO.

AMIGOE DI CURAÇAO
WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN

AMIGOE DI CURAÇAO
WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN

DAGBLAD
AMIGOE DI CURAÇAO

EUROPA WORDT ONTKLUISTER
Montgomery over de Westwal naar Parijs

Notenapparaat:

(1) In de oorlogsjaren was lood bijzonder schaars. Jan Albertus was degene die het vuurtje voor de zetters stookte om gebruikt lood om te smelten voor het maken van nieuwe clichés. Albertus was tevens advertentie-incasseerder en de vaste krantenbezorger voor zakencentrum Punda.

(2) David Capriles is lange tijd commissaris geweest van de Amigoe.

(3) Hartog bedoelt hier landhuis Stroomzigt, later bewoond door de arts en culturele wegbereider Chris Engels en in zijn tijd een pension waar hij verbleef.

(4) Ook de niet genoemde Corrie La Paz werkte in die prille jaren voor de eerste Amigoe-redactie.

(5) Dit was de NV Paulus Drukkerij. Deze drukkerij kreeg in januari 1974 een Award of Merit van de Curaçao Trade and Industry Association wegens uitzonderlijke prestaties in het journalistieke veld op de Nederlandse Antillen gedurende negentig jaar. Tevens begon de Amigoe datzelfde jaar met een campagne om nieuwe abonnees te werven met de slogan 'Alles wat u behoort te weten, leest u in de Amigoe'. Voor een heel jaar lang iedere werkdag de Amigoe in de bus, 'de krant die wat te vertellen heeft', behoefde de abonnee slechts 66 gulden neer te tellen.

Johan Hartog

De in 1912 in het Nederlandse Utrecht geboren en in 1997 in het Oostenrijkse Salzburg overleden historicus Johannes Hartog was in de jaren 1941 tot 1946 de eerste hoofdredacteur van dagblad Amigoe. Na een kortstondige terugkeer naar Nederland kwam hij in 1948 samen met zijn echtgenote, gouverneursdochter Elisabeth Wouters weer terug naar zijn geliefde Antillen. Hartog hielp in eerste instantie als directeur-administrateur mee met het opzetten van het Cultureel Centrum Curaçao en het Cultureel Centrum Aruba.

Vanaf 1950 fungeerde Johan Hartog tot zijn pensionering in 1972 als bibliothecaris van de Openbare Leeszaal en Boekerij op Aruba, waarbij hij ervoor ijverde om culturele uitingen, literatuur en geschreven bronnen uit onze regio te bewaren voor het nageslacht. In een artikel voor de krant refereerde hij ook aan publicaties in het Papiamentu en Papiamento: "Iedereen die boeken bezit over Aruba en de Nederlandse Antillen, of degene die boeken in zijn bezit heeft, geschreven in of over deze taal, verleent onze gemeenschap een grote dienst door een exemplaar hiervan af te staan aan de bibliotheek."

In deze Arubaanse jaren ontstond ook zijn uitgebreide naslagwerk 'Geschiedenis van de Nederlandse Antillen'. Vier dikke delen met een register.

Daarnaast schreef Hartog tientallen andere boeken en artikelen, verkorte uitgaven, vertalingen, deelstudies en reisverslagen - deze laatste met zijn vrouw Elisabeth.

Voor zijn geschiedkundige werk ontving Hartog onderscheidingen op Aruba, uit Colombia en Venezuela. Ook werd hij onderscheiden als ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Een aantal Nederlandse, Curaçaose en Arubaanse auteurs droeg ter gelegenheid van de 85e verjaardag van Johan Hartog een Liber Amicorum aan hem op. De titel: 'Arubaans Akkoord: opstellen over de Arubaanse geschiedenis voor de komst van de olie-industrie'.